

קדושתאותיו של ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי למועדי השנה

ר' שלמה סולימן אלסנג'ארי הוא מן הפייטנים ששמם נודע לנו אך ורק בזכות אוצרות הגניזה הקהירית. למרות ששמו מעיד על מוצאו ממחוז סנג'אר שבבבל, יצירותיו מעידות על זיקתו המובהקת למנהגי ארץ ישראל, ונראה שחי בארץ ישראל או שלפחות שימש בקהילה שמסורתה הייתה ארץ ישראלית. תבניות פיוטיו ורמזים דקים העולים מהם מלמדים שכנראה פעל בראשית המאה העשירית.

ר' שלמה סולימן היה פייטן פורה במיוחד והשפיע באורח ניכר על הפייטנות המזרחית המאוחרת. ההעתקות הרבות של פיוטיו שנמצאו בגניזה מעידות כי יצירתו נתחבבה על קהל המתפללים. הוא העמיד מחזור יוצרות (=מערכות פיוטים שנועדו לקריאת שמע וברכותיה) לפרשות השבועיות, אך גם שאר סוגי הפיוט הקלאסיים מיוצגים ביצירתו. בדרך כלל סגנונו פשוט ונוח להבנה, לעתים גם רפוי וסכמטי. לעומת זאת, רמתן הספרותית של הקדושתאות (=תפילה מפויטת שנתקנה לחזרת שליח הציבור על עמידה שבמסגרתה נאמרה קדושה לפי מנהג ארץ ישראל הקדום) שהעמיד ר' שלמה סולימן למועדים מעולה, ולשונן המפוארת מעמידה אותן בשורה אחת עם מיטב היצירה הפייטנית הקלאסית.

מחקרי עוסק בקדושתאותיו של ר' שלמה סולימן למועדי השנה. מחד גיסא, הוא בודק את היחס שבין פייטנותו של ר' שלמה סולימן, שהוא נציג מובהק של הפייטנות המזרחית המאוחרת, ובין הפייטנות הארץ ישראלית הקדומה. מאידך גיסא, מוטל עליי להצביע על החידושים שהעמיד הפייטן בסוג הקדושתא ושהיוו ציון דרך לפייטנים שבאו אחריו.

מהלך המחקר כלל בחינה מדוקדקת של מאות כתבי יד (למעלה מ-300) מהגניזה הקהירית שבהם מועתקות קדושתאותיו של הפייטן ושיחזור הרכבן של אותן קדושתאות. מחקרי הביא להעמדה ראשונה של קורפוס מלא של יצירות הפייטן הכולל חילופי גרסות וביאור מקיף. הקורפוס הוא הבסיס לבחינתן של הקדושתאות ולאתור מאפייניהן, ייחודן והחידושים המסתמנים ביצירתן. מלאכה זו הולכת ומתקדמת במסגרת המבוא שאני מכין למהדורה המדעית של קדושתאותיו של הפייטן.